

ОСОБЛИВОСТІ ТА МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ІНШОМОВНИХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація. У статті аналізуються основні методичні прийоми навчання студентів перекладу науково-технічних текстів..

Ключові слова: науково-технічна література, методичні прийоми навчання перекладу.

Abstract. *The article deals with the main methodological techniques of teaching students the rules of technical translation.*

Keywords: technical literature, methodological techniques of teaching technical translation.

Англійська мова є загально визнаною мовою міжнародного спілкування. До її основних властивостей та функцій належить те, що вона виступає засобом, що розширює доступ до інформації, сприяє здійсненню міжнародної співпраці у суспільному виробництві, культурі та науці. Тому майбутні фахівці повинні не лише уміти читати літературу, пов'язану зі сферою їх професійної діяльності, отримувати з неї необхідну інформацію, але і володіти навичками письмового перекладу тексту. Нерідко фахівець потребує максимально точного перекладу іншомовного тексту, особливо, якщо йому необхідно ознайомитися з конкретним описом результатів того або іншого дослідження, методикою проведення експерименту, описом зразків, установок тощо.

У навчальному процесі переклад розглядається як засіб оволодіння іноземною мовою, як прийом розвитку умінь і навичок читання, як один із найбільш ефективних способів контролю точності розуміння. У лінгвістичній теорії «переклад» визначається як застосування певних методів, які дозволяють зберегти зміст оригінального тексту і врахувати його специфічні нюанси [3].

Переклад - це доволі складний процес, до якого аж ніяк не можна підходити формально, узявши за основу лише перекладацько-граматичний метод, що полягає у формально-логічному вивченні системи мови і відборі одиниць мовного матеріалу зі встановленням системи лексико-граматичних відповідностей. Навчаючи перекладу, необхідно в першу чергу звертати увагу на змістовну сторону цього процесу. Без розуміння змісту тексту неможливий його переклад, план вираження нерозривно пов'язаний з планом змісту. Розуміння тексту як об'єктивними чинниками (наприклад, інформаційною насиченістю тексту, мовними засобами вираження смислової інформації), так і суб'єктивними (життєвим і мовним досвідом читача, навички читання, особливостями його пам'яті і мислення, знанням лексичного і граматичного матеріалу). Неабиякою мірою розумінню прочитаного сприяє знання того, про що йде мова. Перш ніж приступити до письмового перекладу тексту, необхідно детально ознайомитися з його змістом, виявити проблеми тексту. Розуміння змісту тексту повинно йти через розуміння сутності проблеми, як загальної для усього тексту, так і конкретної. Для цього треба сприймати текст як єдине ціле з його структурними, синтаксичними і змістовними особливостями. Якщо текст досить великий за об'ємом, слід після детального читання і розбору розбити його на понадфразову єдність. Починати переклад рекомендується на рівні понадфразової єдності, в якій, як правило, полягає одна з конкретних проблем тексту. З'ясувавши зміст тексту, можна переходити до пошуку відповідної форми його вираження на мові перекладу, тобто до вибору тих лексичних засобів і граматичних структур, які адекватно передають інформацію, що міститься в тексті. Лексичні навички перекладу отримуються впродовж порівняно тривалого часу в процесі постійного читання науково-технічної літератури. Тут необхідно знати певний мінімум часто вживаних слів: службових

(прийменників, сполучників), загальнонавчальної лексики, а також спеціальної термінології. Завдання викладача в цьому напрямі - вказати студентам на такі особливості науково-технічної літератури, як: наявність спеціальної термінології і загальнонаукової лексики разом із загальнонавчальними словами, використання слів, як правило, в прямих значеннях.

Складнощами для перекладу виступають багатокomпонентні атрибутивні словосполучення, смисловий аналіз яких слід розпочинати з останнього опорного слова, враховуючи при цьому внутрішні смислові зв'язки між компонентами, наприклад, «liquid - propellant power plant» - силова установка на рідкому паливі. Слід звернути увагу студентів на те, що багато термінів багатозначні. Наприклад, термін «stage» в радіотехніці має значення: "1. каскад, 2. фаза, стадія", а цей же термін в ракетній техніці означає "рівень (ракети)". Переклад таких термінів потребує знання предмета, про який йде мова і розуміння конкретної ситуації, тому вибір потрібного значення необхідно робити з урахуванням контексту. Слід зазначити, що чітке розуміння явищ і процесів про які йде мова в тексті і знання відповідних понять на рідній мові мають особливо важливе значення для перекладу як термінів, так і усього тексту. Якщо фахівець добре знайомий з проблемою тексту, то, зустрівши в ньому невідомий термін, він може у ряді випадків сам, не звертаючись до словника, здогадатися, яким відповідним терміном на рідній мові його потрібно перекладати. У зв'язку з цим важливо і корисно розвивати у студентів мовну здогадку. Розвитку навички здогадки сприяють відповідні вправи, в яких речення для перекладу містять два - три незнайомі слова, які можна вгадати по контексту. Студентам також слід прищепити навичку словотворчого аналізу і розвитку на цій основі уміння розкривати значення незнайомих слів, спираючись на знання значень окремих компонентів складних і похідних слів і закономірностей словотворення іноземної мови. Це сприяє швидкому оволодінню словниковим запасом [1].

Навчаючи перекладу текстів за фахом надзвичайно важливо вказати студентам на особливості мови і стилю науково-технічної літератури, який характеризується логічною послідовністю викладу, прагненням авторів до точності, стислості, однозначності висловлювань. Для науково-технічної літератури типовими є складні за структурою речення, що містять інфінітивні, дієприкметникові і герундіальні звороти, умовні позначки і скорочення. Із самого початку викладач повинен прагнути навчити студентів розглядати текст як чітко організовану відповідно до законів мови систему, зміст якої можна розкрити, тільки засвоївши ці закони, навчившись певному порядку операцій над мовними одиницями. Студентам необхідно знати синтаксичну структуру речення, взаємозв'язок між його смисловими частинами. Для цього викладач повинен охарактеризувати основні синтаксичні структури: самостійне головне речення, підрядне речення, інфінітивний зворот, самостійний дієприкметниковий зворот, герундіальні конструкції, однорідні члени речення. Бажано конкретизувати необхідний для перекладу науково-технічної літератури граматичний матеріал під певною практичною точкою зору, тобто дати тільки ті значення граматичних форм або конструкцій, які є найбільш типовими для науково-технічної літератури, охарактеризувати зовнішні формальні ознаки, за якими їх можна упізнати в тексті, ознайомити з конкретними випадками їх перекладу. Слід зазначити, що при відносно слабкому володінні іноземною мовою і нерозвинених навичках перекладу студенти схильні давати дослівний переклад тексту, тобто, максимально – близьке відтворення синтаксичних конструкцій і лексичного складу оригіналу, часто на шкоду синтаксичним нормам рідної мови. Дослівний переклад має бути обов'язково оброблений і замінений літературним варіантом.

До основних методичних прийомів навчання перекладу науково-технічних текстів належать:

- 1) розуміння змісту тексту через розуміння змісту проблем тексту, розуміння контекстної ситуації; створення лексичної бази;
- 3) вивчення основних граматичних явищ, характерних для стилю науково-технічної літератури;
- 4) формування навички словотворчого аналізу;
- 5) розвиток мовної здогадки;
- 6) уміння робити лексико-граматичний аналіз речень;
- 7) уміння логічно мислити, дотримуватися логічного зв'язку між словами і частинами речень;
- 8) уміння давати літературне мовне оформлення перекладу [2].

Протягом усього курсу навчання технічному перекладу слід пам'ятати що головне— це навчити студентів творчо працювати з мовою. Важливо не те, щоб студент запам'ятав певну кількість інтернаціоналізмів, а те, щоб він навчився бачити їх у тексті, за змістом знаходити в словнику вірний переклад так званих «хибних друзів перекладача», обирати потрібні значення багатозначних слів. Прийоми розшифровки словосполучень, використання здогадки, вміння працювати зі словником, самостійно розрізняти незнайомі граматичні конструкції, вміння охопити основний зміст прочитаного і, де потрібно, використовувати елементи аналізу – все це і є вмінням читати і перекладати, яке необхідно спеціалісту у його майбутній роботі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Коваленко А. Я. Общий курс научно-технического перевода. Киев: Инкос, 2002. 320 с.
2. Потураева Л. В. Методика преподавания иностранного языка для специальных целей. Днепропетровск, 2002. 150 с.
3. **ЩО ТАКЕ ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД?** <https://terra-lingua.com.ua/chto-takoe-lyngvystycheskyj-perevod/#:~:text=%D0%9B%D1%96%D0%BD%D0%B3%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%20%D0%BC%D0%B0%D1%94%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%B7%D1%96,%D1%96%20%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B9%20%D0%B0%D0%B1%D0%BE%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%B2.>

***Столяренко Оксана Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, oksanny-81@ukr.net***

***Stoliarenko Oksana Vasylivna, Candidat of Pedagogics, Associate Professor at Foreign Languages
Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia***